

KMETOVALEC.

Glasilo c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

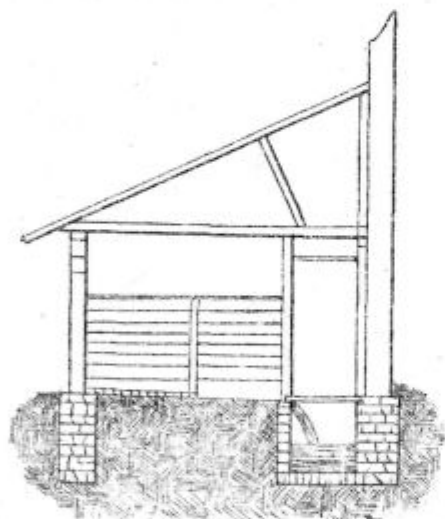
Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a nendje plačajo s poštnino vred 2 glđ. na leto
Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 3.

V Ljubljani, 1. februarija 1885.

Leto II.

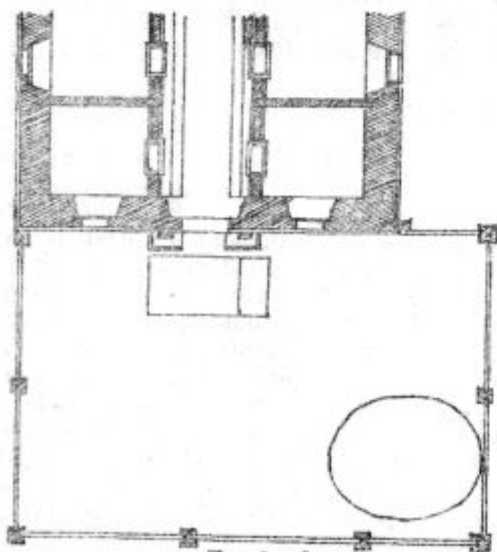
O legi in napravi svinjskih hlevov.

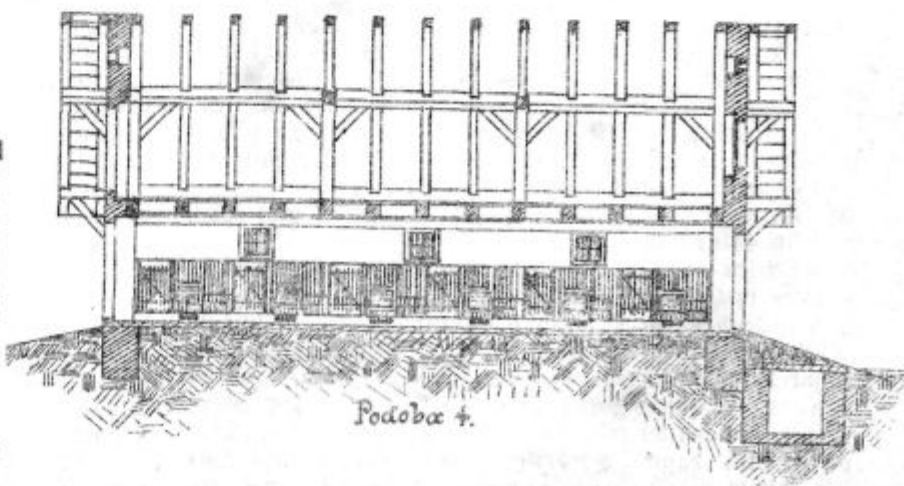
Podoba 1.

Podoba 2.

Podoba 3.

Podoba 4.

Svinjski hlev mora biti prešiču obramba proti vročini in ravno tako proti mrazu in mokroti. Če hočemo, da prešiči v njem ostanejo zdravi ter se dobro redijo. Hlevi morajo imeti toraj tako lego, da so pozimi topli, poleti pa hladni.

Sploh pa mora biti hlev suh, zračen, svitel in tako zidan, da se prešiče lahko opazujejo. Vsi ti pogoji dobrega svinjskega hleva se pri nas največ še pogrešajo, zato hočem v naslednjih vrstah popisati pravilno napravo, kakor je na vsak način potrebna za umno rejo prešičev posebno onih zlahtnih plemenov. Ako kmetovalci dostikrat rejo zlahtnih prešičev iz lastne izkušnje zametavajo, vzrok je temu največkrat slab, nezdrav hlev. Prešiči zlahtnih plemen v slabih hlevih še niso nikdar dobro uspevali.

Ker se pa naprava hleva vedno ravna po razmerah, je naravno, da manj premožen kmet ne more imeti takega svinjskega hleva, kakor kak bogat posestnik, zato hočem najprvo popisati hlev primeren navadnim, kmečkim razmeram.

Sledeči pogoji so merodajni:

1. Ako ne moremo drugače storiti, da moramo prisloniti hlev kakošni steni uže stoječega poslopja, potem naj se hlev napravi, če le mogoče na izhodni ali zahodni strani; ako to ni mogoče, treba je skrbeti za obrambo proti vročini in mrzlim vetrovom z drevjem, grmovjem ali kaj družim.

2. Važno je dati prešičem potrebnega prostora. Računi se za merjasca 4 m², za svinjo z mladimi 4 do 5 m² in za pitane prešiča 2 do 2,8 m². Visokost hleva naj ne bode čez 2 m., ker so visoki hlevi pozimi premrzli, dosti nižje pa tudi ne, ker je hoja v nizkem hlevu težavna.

3. Skrbi naj se za zračenje, sploh za zadostno dobrega zraka in luči.

4. Stene hleva morajo biti toliko debele, da hranijo hlev pred mrazom in vročino. Najboljši material za zidanje hleva je kamenje.

5. Skrbi naj se za snago, pred vsem za odtakanje gnojnice, katera ne sme ostajati v hlevu, pod njim ali kje v bližini, ampak naj se jo zbira v primerni jami, ki je oddaljena nekoliko od hleva.

Tla hleva so najboljša lesena, obstoječa iz debelih desk, koje pa niso ena k drugi pritiskene, tako, da skoz špranje gnojnica odteka. Ta tla pridejo na druga proti odtoku nagnena tla, ki so tlakana z ilovico ali pa cementom. Gorenja lesena tla morajo biti tako narejena, da jih je moč odzdigniti ter spodnja tla osnažiti.

K ohranjenji snage pripomorejo velika dobra korita. Najboljša korita so kamnita ali železna.

Ako ima svinjski hlev vse te naredbe, kakor je na pr. načrt svinjskega hleva (pod. 1), če je še kak ograjen prostor, v katerem se prešiči zamorejo na prostem gibati (pod. 3) in na razpolaganje voda za pijačo, še bolje, če je tudi za kopanje, potem je hlev prav izvrsten za razmere kmečkega gospodarja.

Za večo rejo prešičev je naprava hleva glej (pod. 2, 3 in 4) uže bolj sestavljena:

Korita so tako prirejena, da se krmi v hlevu, in sicer v hodniku, ki gre mimo posamesnih oddelkov in iz katerega se prešiči lahko opazujejo. Tla in hodnik so tlakani s cementom ali opeko. Na kraju hodnika je jarek, po katerem se odteka gnojnica. Tla hleva so zunaj tega, kakor gori popisano z lesom pokrita. Stene med posameznimi oddelki so zidane, proti hodniku so pa oddelki zaprti z lesenimi ali železnimi mrežami. Pri takem hlevu naredi se hodnik 1 do 2 m širok, po-

samezni oddelki so 1,5 m široki in 3 do 4 m dolgi. Ločilne stene med oddelki naredé se 1,2 m visoke, visokost hleva pa 2 m.

K navedenemu še pridenem, da morejo biti hlevi vedno snažni, ako hočemo, da se namen spolni; v to svrhu treba je, pridno gnoj izkldati, dobro zračiti in poleti tla z mrzlo vodo izplakovati.

Kaj storiti, če se živali rog odtrga.

Pogosto se zgodi, da si goved rog odtrga. Ta nesreča se včasih pripeti tako, da se rog samo od podstave odkrehne. V tem slučaju zdravljenje ni pretežavno. Krvavi ostanek ali štekelj je treba obvezati z lanenimi ramicami, ki so bile v jesih in žganico namočene. Drugi dan se rana ovije z rutico, ki je s katranovcem pomazana in tako je ranjeni del zavarovan proti poškodovanju od zunaj. Kedar pa je rog odbit tako, da je tudi podlaga njegova zlomljena, tedaj močno kri teče, žival včasih omedli in je sploh jako iznemirjena. Če podstava ni celó prekretnjena, more se zopet zarasti; če pa je od čela popolnem odlomljena, tedaj se mora rana izgnojiti, predno se celi. V prvem slučaju treba kri zbrisati, kosti lepo zravnati, skale izvzeti in poskušati s kakošno obvezo, da se razlomljeni deli zopet sprimejo. V drugem slučaju pa, namreč, če je rogova podstava od čela odtrgana, treba je počakati, da krvavenje preneha. Potem se rana lepo poravná, jama s predivom dopolni, z jesihom namoči ali z raztopljenim galunom in obveže. Rano moramo večkrat izsnaziti in s katranovcem pomazati, zlasti poleti, ali tudi s kakošno drugo bridko tvarino, da se mrčesje odganja.

So li dvojčki za pleme?

Navadno kmetovalci dvojčkov samic ne puščajo na pleme. Časih pa je človeku le žal takšno teličko mesarju dati, posebno če je zlahtnega plemena, ki je le za dragi denar dobiti. Zato bi dobro bilo skušnje v tej reči nabrati in objaviti, da se vedo ljudje po njih ravnati. V obče moremo reči, da so samice ali teličke od dvojčkov za pleme nesposobne, bikiči pa v ta namen dosti dobri.

Tako se je izrekel govedorejec na glasu v Grestenu. Za njim so nekateri nalašč poskusili s telico od dvojčkov pa so isto morali ob konci priznati. Telica je bila tri leta stara pa se ni gonila nič. Od drugod so isto izvedeli, da takšne telice se niso gonile, dokler jim niso dražilnih zdravil dali. Drug živinorejec je imel tako telico, ki se ni gonila do 2½ leta starosti in je bika sprejela le, ko so ji španjolskih muh dali, vendar ni kazala nobenih znamenj pojatve in tudi breja ni postala. Samostan Zwettel je imel kravo vzrejeno od dvojčkov pa potem se ni več gonila in so jo morali mesarju dati, čeravno je bila tako lepa, da so ji na razstavi v Edelhofu premijo prisodili. Temu nasprotno poročajo iz Hrvatskega o treh telicah, ki so bile od dvojčkov in trojčkov vzete pa vse rade breje postale. Zanimivo bi torej bilo in prav, ko bi več takih skušenj se nabralo in objavilo. Dr. Rueff pravi, da takšne telice od dvojčkov uže od začetka nimajo dovolj dobro razvitih spolovil, marveč uže z napačnimi, nezdravljivimi spolovili pridejo na svet.

Ogric od hrošca (Maikäfer) črnim borom škodljiv.

Na nasadbah, katere se v političnem okraju postojnskem nahajajo, napravil je ogric, beli črv (Engerling) precejšnjo škodo. Na eni sami nasadbi, katera obsega 10 ha., vničil je blizu 10.000 mladih črnih borovcev.

Koreninice pri stebelu na okrog ogloda in drevesca poginejo. Našel sem, da na oni nasadbi, kjer so tla bolj s travo zaraščena, bolj škoduje, kakor na oni, kjer je manj trave.

To zlo se dá zmanjšati, in sicer:

1. Da se ob času, ko hrošec leta, iz zaklada za gozdoznanje Krasa odmerijo male nagrade, da se hrošec okoli nasadb in v nasadbah lovi in pokončuje.

2. Da se po nasadbah v jeseni trava požanje.

3. Da se ogric iz takih lukenj, ker se vidi sadika pokončana, izkopava in vničuje.

S kamunitem svetom, burjo, vročino in mokrino, naposled pa še s hrošči vojskovati se ima gozdar pri gozdoznanju Krasa, in vendar ne obupa. Delo napreduje in v 30 letih bode, ako bomo imeli take vlade, kakor zdaj, ves h kranjski deželi spadajoči Kras pozgozden.

P.

Velika škoda kmetijstvu, za katero se pa nihče ne zmeni.

Kar se v pridelkih zemlji rastlino-redilnih snovi odvzame, to naj se jej v kolikor le mogoče enaki meri z gnojem zopet povrne. Tako se glasi najpoglavitejši nauk kmetijske statistike, kateri se pa le redko kje tudi izpolnjuje. Da, pač v prevagljivi meri izpolnjuje se ravno nasprotnost tega nauka, zemlji se odvzame v pridelkih več ko mogoče njenih rastlino-redilnih snovi, povrne se jej jih pa z gnojenjem — manj ko mogoče. Nasledek takega ravnanja se vé da ne more drugačen biti, kakor da je zemlja od dné do dné revnejša, nerodovitnejša postaja.

Nekdaj, pa od tega je uže davno, davno, zadoval je počitek zemlje, da je sama po sebi zopet rodovitnejša postala. Dandanes to ni več mogoče, kajti res da površje zemlje ni manjši, kakor je nekdanje bilo, da z obzirom na njeno obdelovanje je še večje postalo, ali za koliko se niso pa tudi usta človeška, kmetijske pridelke povzivajoče usta na nji zgostila???

Marsikdo občuduje svet, ter ga zove čudno ustvarjenega. Eden stori to potem, ko se je v krasni jasni noči milijonov zvezdic na nebu nagledal, drugi stori to potem, ko je po strašni nevihti zopet najmirnejše in najlepše vreme nastalo itd. Občudovalci sveta, občudovalci naše zemlje so jako različni, različni po individualni izobraženosti občudovalca samega. Prilicno najmanj je pa gotovo takih občudovalcev zemlje, kateri bi usklikovali: o, kako čudno si pač ti ustvarjena! Žival se najé na tebi na videz pustih suhih travnih stebel in listov — sena — in jih spreminja v sebi v meso in mleko, kar človeka redi. Pa tudi kar žival uže kakor za-se, za svoje truplo nepotrebne, ker ne povzitetnega ná-te iz sebe vrže, ni še brez vrednosti, marveč je še dosti, da največ vredno, kajti ono — to je gnoj — je jako redilno rastlinam, je povod ali vzrok nastanju in krepkemu uspevanju novih rastlin za tebe, namenjenih zopet živalski, in direktni in indirektni

človeški hrani. Isti namen imajo tudi človeški izmečki na tebi. Tudi oni niso, dasi uže iz trupla vrženi, za-nj nikakega pomena, marveč je tudi njim po prečudnem, od stvarnika sveta predpisanem zakonu narave namen in naloga, nove, živali in človeku v hrano služeče rastline k rašči obuditi, ter do potrebne razvitka privedi.

V tem smislu občuduje svet zemljo, kakor rečeno, najmanj ljudi, kajti jako malim je dano, svet v tem obziru z edino pravim kemijskim občutkom, kemijskim očesom opazovati in občudovati. Od tod pa tudi pride, da se ravno tam, kjer je človeštvo najgostejši in kjer ono največ kmetijskih pridelkov povzije, torej po velikih mestih še dandanes človeške odpadke za to smatrajo, kar po zakonu nevarljive narave, po zakonu vedno resnične kemije nikakor niso namreč ničvredna tvarina, katera se pa tudi vsled takega čisto napačnega smatranja večinoma, ali pa uže celó popolnoma neizkoristena zavrže.

Koliko človeštvu indirektno redilnih snovi ne gre vsled takega čisto napačnega smatranja, in temu sledečega gospodarjenja s človeškimi odpadki v zgubo? Reči se sme, da strašansko veliko. Iz tega vzraste kmetijstvu, vzraste produkciji človeške hrane velika, da velikanska škoda, pa nihče se ne zmeni za njo.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijske novice in izkušnje.

* *Josip Svetič, iz Kranjskega doma*, eden iz med najboljših izvedencev za umetno rejo rib, sprejel je jako častno mesto, katero so mu ponudili v severni Ameriki. Svetič je bil dosedaj vodja največjega zavoda za umetno rejo rib, kar jih je v Evropi, namreč v Scharnstedt-u na Hanoveranskem.

* *Odbor vinarškega kongresa* je v svoji zadnji seji sklenil, prihodnji avstrijski vinarski kongres sklicati l. 1886 v jeseni in sicer v Bozen na Tirolsko.

* *Občni zbor c. kr. kmetijske družbe Kranjske* bil je v sredo 28. t. m. Podrobneje poročila prinesemo v prihodnjem listu.

* *V. razstava pitane živine na Dunaji* bode kakor dosedaj v prostorih osrednega živinskega semnja v St. Marksu in sicer v času od 27. do 29. marca.

* *Odbor deželne razstave v Buda-Pešti* naznanja, da se je obrok za uglaševanje živali, koje se misli razstaviti podaljšal do konca svečana t. l.

* *Splošno deželno razstavo* priredi hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo v l. 1890., to je, ob priliki praznovanja petdesetletnice tega društva. Hrvatska vlada bode uže letos stavila v proračun 30.000 gold.

* *„Peronospora viticola“*, trtna bolezen, koja se tudi na Kranjskem silno razširja, privedla je deželni kulturni svet na Tirolskem do sledečega sklepa: Z ozirom na to, da je po izrekih izvedencev „Peronospora viticola“ nov sovražnik trte, na kojega ozirati se ni bilo mogoče pri določevanju čistega katastralnega donosa, nadalje z ozirom na to, da ta glivica provzroči veliko škodo, obrne naj se kulturni svet do c. kr. finančnega ministerstva z nujno prošnjo, da naj to zlo uvrsti med one elementarne nezgode, vsled katerih se davek odpisuje.

* Mesto Bela Cerkev v Banatu, kojega prebivalci so se dosedaj živeli od vinarstva, trpeli so po trtni

ušil tako silno škodo, da se je leta 1884. izselilo 300 družin v Ameriko. Sedaj je prosila ta občina ogersko ministerstvo, da ji prodá 10.000 oralov onega peščenega sveta, ki leži med Belo Cerkvijo in Karlovo vasjo, da bodo skušali s živinorejo, ker od vinarstva ni nič pričakovati.

* V Mariboru ustanovilo se je novo društvo, kojega namen bode pospeševati rejo perutnine na spodnjem Štajarskem.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 3. Na sprednjem kopitu mojega konja pokazala se je razpoka, ki gré počez in je kake 3 centimetre dolga. Ali se razpoka ne bode širila in ali bo ozdravila? (G. R. na S.)

Odgovor. Kopitni rog stene raste iznad kopitnega svitka; če je bil ta svitek na ta ali oni način poškodovan, zaostane za tisti čas rast rogú in nasledek je, da rogú manjka in naredi se poprečna razpoklina. Iz tega se lahko razume, da se taka razpoklina nikdar ne zaraste in da zgine le takrat, ko je pri vsakem podkovanji stena porezovana bila, da je razpoklina zmiraj nižje šla in zadnjič celó odrezana bila. Iz tega se pa tudi razvidi, da, kolikor daljšo pot ima razpoka od zgorej dol, toliko dalje časa traja, da zgine. Na sprednji (prstni) steni se računi sploh blizo 1 leto, na prvi polovici stranske stene okoli 9 mesecev, na drugi polovici te stene pa 4 do 6 mesecev. Take poprečne razpokline ne pomenijo voliko in same po sebi ne potrebujejo nobenega ozdravljanja, ker zdravnik tudi ne more storiti nič, kakor to, da dá razpoko zamazati s smolo, da se prah vá-njo ne nabira.

Vprašanje 4. Kje bi dobil na Štajarskem nekaj krav čistega muricodolskega plemena in ravno takega bika na prodaj? (B. L. v Z.)

Odgovor. Obrnite se zaradi tega na tajništvo c. k. kmetijske družbe v Gradci, katero Vam radovoljno naslove živinorejcev pové, pri kojih tako živino dobite.

Družbeni novičar.

Seja glavnega odbora c. k. kmetijske družbe

dné 25. januarija 1885.

Seji predseduje v nenavzočnosti gospoda predsednika gosp. podpredsednik J. F. Seunig. Navzoči so: družbeni tajnik g. Gustav Pirc, in odborniki gospodje Brus, Goll, Detelja, Jerič, Kastelic, Murnik, Neweklovski, Robič, Witschl in dr. Wurzbach.

Gospod družbeni predsednik baron Wurzbach naznanja glavnemu odboru, da mu zaradi bolezni ni mogoče k seji priti pa ravno tako tudi ne k občenemu zboru, ter prosi, da ga v predsedniškem poslu zastopa gosp. podpredsednik Jos. Fr. Seunig.

Skoraj vse c. k. kmetijske družbe v Avstriji imenujejo svojim zastopnikom v občenem zboru kranjske kmetijske družbe gospoda predsednika, le kmetijska družba v Inomostu gosp. odbornika Brusa in hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo v Zagrebu gosp. tajnika Gustava Pirca.

Glavni odbor se v daljšem razgovoru posvetuje o poročilih in predlogih podružnic in posameznih druž-

benikov ter naloži poročilo v teh zadevah v občenem zboru gosp. tajniku Pircu.

Sklene se predlagati v imenovanje dopisujočim članom kmetijske družbe gosp. Karola Rambovskega, c. kr. stotnika v pokoji, in posestnika semenske štacije v Zborovu.

Tajnik poroča glavnemu odboru, da je c. k. kmetijsko ministerstvo odobrilo račune o porabi državne subvencije za živinorejo ter da se je ravno na tem ministerstvu tudi predložilo poročilo o porabi subvencije za podkovsko šolo.

Za nove ude se sprejmejo v kmetijsko družbo sledeči gospodje:

Peter Kraigher, posestnik in trgovec v Hrašah,
Jurij Meden, posestnik v Begnjah,
Anton de Schiava, trgovec v Cirknici,
Janez Predič, posestnik v Cirknici,
Janez Žitnik, posestnik v Cirknici,
Janez Pezdirec, posestnik v Dragatuši,
Martin Pečarič, posestnik v Dragatuši,
Janez Ogulin, posestnik v Cerovci,
Andrej Glibé, koperator v Podzemlji,
Matija Ogulin, posestnik v Brezovi rebri,
Franc Kuralt, grajščak v Semčcu,
Josip Urbančič, vrtnar kmet. družbe v Ljubljani.
Janez Ružička, c. kr. geometer v Postojni.
Josip Bernard jun., trgovec v Ljubljani.
Andrej Mejač, posestnik in trgovec v Kapli vasi.
Josip Mesnar, narodni učitelj v Komendi.

Tržne cene.

V Kranji, 26. januarija 1885.

Na današnji trg je došlo 60 glav goveje živine in 75 prešičev.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hektol. . . .	6 50	Ajda, hektol. . . .	5 52
Rež, " . . .	5 85	Slama, 100 kil . . .	1 70
Oves " . . .	3 25	Seno, " " " . . .	2 30
Turšica " . . .	6 17	Špeh, fr. kila . . .	48
Ječmen " . . .	5 20	Živi prešiči, kila . . .	32

V Ljubljani, 24. januarija 1885.

Povprečna cena.

	Trg gl. kr.	Magaz. gl. kr.		Trg gl. kr.	Magaz. gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 50	7 40	Sur. maslo, kila	84	—
Rež, " . . .	5 04	5 73	Jajca, jedno . . .	3	—
Ječmen " . . .	4 71	5 13	Mleko, liter . . .	8	—
Oves " . . .	3 09	3 03	Gov. meso, kila	64	—
Soršica " . . .	—	6 30	Telečje meso, " . . .	68	—
Ajda " . . .	4 71	5 40	Prešič. meso, " . . .	54	—
Proso " . . .	5 85	5 62	Koštrun " . . .	34	—
Koruza " . . .	5 40	5 41	Kuretina, jedna	42	—
Krompir, 100 kil	2 68	—	Golobje, jeden . . .	17	—
Leča, hektoliter	8	—	Seno, 100 kil . . .	1 60	—
Grah " . . .	8	—	Slama, " " . . .	1 51	—
Fižol " . . .	8 50	—	Drva, trde, sež.	7 60	—
Gov. mast, kila	94	—	" mehke, " . . .	5 20	—
Svinska mast, " . . .	82	—	Vino, rud., 100 l.	—	24
Špeh, fr. " . . .	56	—	" belo, " . . .	—	20
" prek. " . . .	72	—			